

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus

VEDLEGG TIL INNSPILL TIL PLANPROGRAM FOR KOMMUNEPLANENS AREALDEL

Retningslinjer for vern og forvaltning av Sørkedalen som utvalgt kulturlandskap

JMF 26.01.2021

Formål: «Bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Sørkedalen som en helhet, med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter».

For å oppfylle verneformålet er det viktig at bosetting og næringsgrunnlag i dalen opprettholdes.

Sørkedalen må fortsatt være en jord- og skogbruksbygd med et livskraftig lokalsamfunn. Et økonomisk jord- og skogbruk skal opprettholdes, men med driftsmåter som lar seg kombinere med kulturlandskapsformålet.

Bebyggelsen, andre kulturminner og kulturmiljøet forvaltes slik at de antikvariske verdiene sikres.

Skjøtsel, ombygging og nybygging foretas i samsvar med retningslinjer som tar utgangspunkt i dalens opprinnelig karakter og historie.

Det legges til rette for et naturnært friluftsliv.

Bogstad gård med 1200 dekar er fredet i henhold til kulturminneloven. For Bogstad gård og det fredede området med veier, hus, innmark, beite, kulturminner m.m. og skog er det fastsatt egne vernebestemmelser.

Skogbehandling og skogsdrift

Skogsdriften skal foregå etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten innenfor følgende rammer:

- Skogsdriften skal legge til rette for bevaring av et variert og flersjiktet skogbilde og et stabilt landskapsbilde, som samtidig bidrar til å opprettholde skogens biologiske mangfold.
- Biotoper med vesentlig betydning for skoglandskapet som, arealer med lang kontinuitet, fuktskog, bekkedaler, berghammere, arealer med edellauvskog,

spillplasser og dagområde for storfugl, og reirtrær for rovfugl med nærområder, gamle lauvtrær, livsløpstrær m.m., skal bevares.

- Ved foryngelseshogst bør lukkede hogstformer eventuelt små frørestillinger eller småflater brukes. Plassering og utforming av eventuelle hogstflater og frørestillinger skal tilpasses terrengforholdene og de økologiske forholdene på stedet. Forhåndsgjenvekst, innslag av lauvskog og busker og døde og døende trær skal bevares. På koller, åsrygger og rabber skal skogbildet opprettholdes ved avvirkning.

Forynging bør skje naturlig. Ved eventuell planting eller såing skal stedeegne treslag benyttes. Planting er ikke tillatt etter avvirkning på områder som tidligere har vært dyrka mark eller åpen beitemark.

- Ungskogarealer og planta skog skal skjøttes i tråd med den naturlige treslagsdynamikken på stedet. Skjøtselen skal legge til rette for lukkede foryngelseshogster der de naturlige forholdene ligger til rette for det.

- Ved skogsdrift skal terrengskader unngås. Hogst og framkjøring bør fortrinnsvis skje på frosset og snødekt mark.

- Ved skogsdrift og skogskjøtsel skal det tas hensyn til stier og løyper, slik at disse ikke ødelegges.

- Ved skogsdrift og skogskjøtsel skal det tas hensyn til kulturminner, slik at disse ikke ødelegges.

- Kantsoner mot myr, fuktskog, innmark, vann, vassdrag, stier og veier skal bevares.

- Egenartede og dekorative enkeltrær, tregrupper, trekker og alleer skal bevares. Åkerholmer skal ikke fjernes.

Brakkarealer

Tidligere dyrket mark og beite som ikke hevdes bør tilbakeføres til opprinnelig bruk.

Tilplantede innmarksarealer

Tilplantet innmark og beite må avskoges og tilbakeføres til opprinnelig bruk.

Gårdsanlegg

- Eksisterende bygninger må vedlikeholdes på en slik måte at de ikke forfaller.

- Plan- og bygningsetaten kan gi tillatelse til oppføring av bygninger og anlegg som er nødvendige for landbruksdriften.

- Ved nybygg, påbygging, ombygging og eksteriørmessige endringer av landbruksbygninger skal byggeskikken i Sørkedalen følges.

Hytter

- Vanlig vedlikehold kan utføres uten tillatelse dersom eksteriøret ikke endres

vesentlig.

Vindusutskifting, ny farge og nytt takbelegg anses som vesentlig endring.

Andre bygninger

Med andre bygninger forstås bygg som Sørkedalen skole, Sørkedalen barnehage, Sørkedalen kirke, Kirkestuen, Sørkedalen idretts- og bygdehus.

- Dette er viktige bygninger både kulturhistorisk og for lokalsamfunnet.
- Disse bygningene må bevares og holdes vedlike i den form de har i dag.

Elektriske anlegg

Dette omhandler alle typer overføringsledninger, samt veibelysning og flomlysanlegg av plasser, bygninger og idrettsanlegg. Dette gjelder først og fremst luftstrekke, stolper og armaturer, men også tilhørende anlegg som trafoer, koblingsskap, master og sender- og mottakeranlegg.

- Anleggene må planlegges og plasseres slik at de i minst mulig grad forringer naturen.

Terrenginngrep

Med terrenginngrep forstås uttak av, eller oppfylling av, masser, både stedlige og tiltransporterte.

- Markaloven gir forbud mot uttak eller utfylling av masser.

Forbud mot midlertidig plassering av campingvogner, skur, opplag o.l.

Plassering av utstyr som ikke er en del av landbruksvirksomheten eller eiers eller brukers næringsvirksomhet.

Forbudet omfatter ikke utendørs plassering av campingvogner m.m. på grunneiers eller brukers eget tun eller egen tomt.

Offentlige og private veier

Vanlig vedlikehold av eksisterende veier er tillatt.

Nødvendig utbedring for å bedre sikkerheten kan tillates etter behandling ihht. markaloven.

For nye skogsbilveier og utbedring av eksisterende veier gjelder skogsveiforskriften og markaloven.

Jakt og fiske

Vilt og fisk forvaltes i henhold til gjeldende lover og avtaler.

Tilrettelegging og opplevelsesverdier for allmennheten

Sørkedalen som utvalgt kulturlandskap gir gode forhold for naturnært friluftsliv og opplevelse av naturen og kulturlandskapet med dets variasjon og mangfold.

Sørkedalen gir også mulighet for studier av økologi, geologi og plante- og dyreliv.

I et godt bevart kulturlandskap og bygningsmiljø, kan kulturlandskapets utvikling og historie studeres.

Det bynære landbruket gir storbyens befolkning anledning til å oppleve og få kunnskap om landbruksdrift og landbrukets vilkår, historie og muligheter.

- Allmennhetens ferdsel i dalen er styrt av bestemmelsene i friluftsløven.
- Ridning og kjøring med hest styres av reglene i friluftsløven.
- Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til enkle tiltak for friluftslivet.
- Turveier og stier bør være sammenhengende, godt ryddet og merket, og ligge slik at de gir en variert opplevelse av naturminner, kulturminner, vann og kulturlandskap.

Turveier og stier

Turvei er her skogsveier, driftsveier og gamle veifar som er åpne for turgåere og syklistene

Det er et mål å knytte sammen og oppruste noen gamle ferdselsveier og stier slik at de gir et mest mulig sammenhengende nett for ferdsel og med tilknytning til skogsveiene i Marka.

- Turveiene skal ha god tilknytning til tiliggende boligområder og byens gang- og sykkelveinett.
- Ved opprustning av noen gamle ferdselsveier og driftsveier og rekonstruksjon eller nybygging av enkelte strekninger kan sammenhengende turveier for ferdsel til fots og med sykkel oppnås.
- Det vil være behov for grøfterensking, rydding, grusing og planering samt bygging og forsterking av bruer.
- Stinettet som DNT-OO har ansvaret for består av eksisterende blåmerkede stier og enkelte gamle stier, tråkk og ferdselsveier. Noen av stiene kan knyttes sammen slik at det gir varierte turmuligheter.
- Eksisterende blåmerkede stier kan ryddes, vedlikeholdes skiltes og merkes.
- For opplevelse av kulturlandskapet kan det legges opp til kulturlandskapsstier, som stort sett vil følge driftsveier, gamle ferdselsveier og stier. På enkelte strekninger vil det være ønskelig om stiene kan ligge langs dyrka mark og mellom dyrka mark og beite.
- Noen gamle stier og tråkk trenger rydding der de har grodd igjen og bør ryddes i en bredde på ca.1m. Ved bløte partier og over bekker og elver bør det stokklegges, bygges klopper eller bruer.
- Ved kryssing av gjerder og steingarder bygges le, grunder eller spesielle stiger.

Skiløyper

Skiløypene er det Skiforeningen som har ansvaret for å anlegge, vedlikeholde og

preparere. Det er et meget omfattende nett av skiløyper innenfor kulturlandskapsområdet.

- Nye skiløyper må behandles i henhold til markaloven.

Parkerings- og rasteplasser, sanitæranlegg og renhold.

Eksisterende utfartsparkeringsplasser i Sørkedalen bør være skjermet fra omgivelsene, ha god standard på dekke og kantavslutning. Ansvar for parkeringsplasser ligger til kommunale etater.

Kulturminner

Kulturminner er i kulturminneloven definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til.

Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Etter kulturminneloven kan kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner eller kulturmiljøer vernes.

Mange kulturminner som ikke er fredet, er verdifulle minner om menneskers liv og virke. Det gjelder bl.a. spor etter gårdsdrift, sagdrift og gamle veifar. Dette er kulturminner vi må forsøke å ta vare på og bringe videre til kommende generasjoner.

Det er en målsetting å sørge for tilgjengelighet og opplysning om kulturminnene ved skilting og skjøtsel. En viktig målsetning er også å visualisere landskapets utvikling frem til dagens landskapsbilde.

Kulturminner tilknyttet jord og skogbruk

Bygninger og anlegg i gårdsdriften, både innhus og uthus, gamle jordkjellere, smier, sommerfjøs, naust og brygger, samt hustufter inngår. Videre omfattes dyringsspor som viser tidligere tiders jord- og skogbruk, som åkerterrasser, steingjerder, gjerder og rydningsrøyser.

- Kulturminner tilknyttet jord- og skogbruk bør bevares mest mulig intakt.

Kulturminner tilknyttet religion og ideologi

Dette omfatter bla. gravhauger, myrfunn, kirker og kapeller. Kulturminner etter tidligere tiders religion og ideologi bevares.

- Tiltak som synliggjøring ved rydding og slått kan være nødvendig.

Kulturminner tilknyttet industrielle anlegg

Dette omfatter spor etter forhistorisk produksjon, jernproduksjon, sagbruk, fløting og moderne industri. Som eksempler kan nevnes steinbrudd og kullmiler.

- Skjøtsel som rydding og istandsetting av industrielle anlegg må utføres i samråd med antikvarisk myndighet.

Kulturminner tilknyttet ferdsel

Dette er oldtidsveier, gårdsveier, skogs- og seterveier samt tidligere veier, gamle stier og tråkk og spor etter ferdsel til vanns.

- Det er ønskelig at det gamle ferdselsnettet holdes mest mulig i hevd. Deler som er fjernet bør reetableres, mens andre deler bør opprustes til den standard de hadde da de var i bruk.

Vann, bekker, elver oppkommer og dammer

Vann, bekker, elver, oppkommer og dammer bevares uten inngrep, som lukking eller omlegging.

Randsoner, strandsoner og øyer

Disse bør utvikle seg naturlig eller skjøttes målrettet og skånsomt.

Kanaler og åpne grøfter langs dyrka mark

Disse kan renskes og ryddes for å vedlikeholde nødvendig drenering. Når stabil tilstand er inntrådt, bør man være forsiktig med inngrep.

Myrer og deltaområder

Det er et mål at områdene holdes ved like, og på sikt skjøttes ved slått, rydding eller beiting.

Geofaglige forekomster

Dette er bergartsforekomster og kvartærgeologiske elementer, som israndavsetninger, gamle strandlinjer, bekkedeltaer, jettegryter og skuringsstriper.

- Geofaglige forekomster må bevares slik at de kan benyttes i undervisning, og være en dokumentasjon på landskapets tilblivelse og utvikling.

Alleer og trekker

Langs enkelte gårdsveier og gamle ferdselsveier finnes alleer og trekker med varierende tilstand. Gamle fotografi og stubberester viser alleer og trekker som er fjernet.

- Alleer og trekker må ikke fjernes, men skjøttes slik at de opprettholdes eller forbedres.

- Det er ønskelig at noen tidligere alleer reetableres.

Lauvingstrær

Lauvingstrær ble brukt til høsting av dyrefôr. Det var vesentlig ask og lind som ble benyttet, men også bjørk, rogn, selje og osp.

- Det er en målsetting at gamle lauvingstrær bevares og vedlikeholdes og at noen

nye tas i bruk. Trærne lauves på tradisjonelt vis. Det er ønskelig å starte lauring av noen yngre trær i utvalgte områder.

Enkeltrær som preger landskapet.

Dette omfatter tuntrær og andre trær som har stått fritt og fått utvikle seg, og som utgjør markerte elementer i landskapet.

- Trær som preger landskapet skal ikke fjernes, men bevares og vedlikeholdes ved skjøtsel.

Spesielle botaniske forekomster

Områdene har særlig verneverdi. Her inngår i det vesentlige arealer med gråorheggeskog og svartorsumpskog, men det kan også være lokaliteter som er biotoper for spesielle arter.

- Områder med spesiell botanisk verdi skal skjøttes på en slik måte at den botaniske verdien fremmes.

Faunabiotoper

- Viktige biotoper må ivaretas slik at artene fortsatt får gode muligheter for utvikling.

Informasjon, skilting

Med informasjon menes generell informasjon om Sørkedalen som utvalgt kulturlandskap, informasjon om kulturminner og severdigheter, skilt som viser veier og stier eller stedsnavn. Med sitt mangfold og sin nærhet til byen er Sørkedalen godt egnet for andre informasjonstiltak, som historiske arrangementer, fløtningsdemonstrasjoner, demonstrasjoner av eldre jordbruks- og skogbruksdrift og slåttedager.

- Det bør være helhetlig informasjon i hele Sørkedalen både for opplysning og stedshenvisning, gjennom en nøktern skilting av turveier og stier og en enhetlig utforming av skilt.

- Reklameskilt skal ikke settes opp.

- Ved inngangene til Sørkedalen, ved parkeringsplassene og på egnete steder kan det settes opp informasjonstavle eller skilt med kart og opplysninger om kulturlandskapet.

- Det skal utarbeides en folder med kart og informasjon om Sørkedalen som utvalgt kulturlandskap.